

Kohezní politika ve vztahu ke Strategii mezinárodní konkurenceschopnosti Ministerstvo pro místní rozvoj, červen 2011

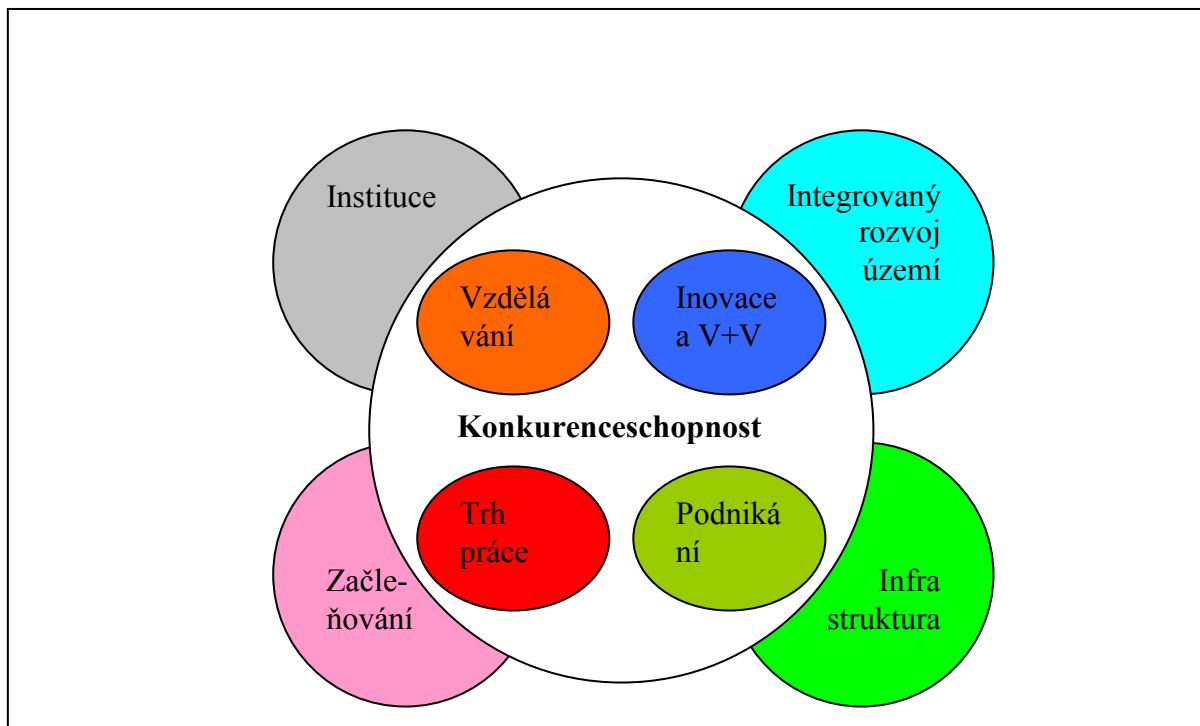
Ministerstvo pro místní rozvoj zpracovává na základě usnesení Výboru pro EU ze dne 26. ledna 2011 č. 1 „souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky obsahující i návrh rozvojových priorit pro čerpání fondů EU po roce 2013“.

Koncepční přístup MMR při tvorbě návrhu rozvojových priorit MMR vychází z potřeb České republiky a ze stávajících dokumentů EU. Přestože priority Strategie Evropa 2020 a dalších relevantních dokumentů EU jsou převážně tematické a definované dle přístupu „shora dolů“, na úrovni České republiky MMR přistupuje k zaměření budoucí kohezní politiky jako k reflexi širších potřeb, a to na úrovni sektorů, krajů, měst a obcí, které vyplývají z jejich analytických a strategických dokumentů (přístup „zdola nahoru“). Základními dokumenty na národní úrovni, které jsou v současné době východisky pro stanovení rozvojových priorit, jsou Analýza konkurenceschopnosti České republiky, Rámec strategie konkurenceschopnosti – NERV, Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR, Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR, Národní program reforem, strategické a analytické dokumenty na úrovni sektorů, krajů, měst a obcí. Zároveň při dalším rozpracování návrhu priorit budou brány v úvahu průběžné výstupy ze střednědobého hodnocení věcné a finanční realizace NSRR a připravované Strategie regionálního rozvoje 2014+.

Ke koncepčním východiskům, zpracovaným na úrovni ČR, patří Analýza konkurenceschopnosti České republiky (zpracovaná MPO, vzata vládou na vědomí v lednu 2011), Rámec strategie konkurenceschopnosti, publikovaný Národní ekonomickou radou vlády (NERV) z dubna 2011. Tento dokument přináší množství podnětů a návrhů konkrétních opatření, která mají jednotlivé oblasti konkurenceschopnosti (instituce, infrastruktura, vzdělanost, efektivita trhu práce a zboží, finanční trhy, technologická připravenost, zkvalitňování charakteristik podnikání a inovace) zlepšit. Rámec strategie konkurenceschopnosti a zejména návazná Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti zpracovaná MPO byly také využity pro zdůvodnění zaměření rozvojových priorit kohezní politiky po roce 2013. Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti je vnímána jako široce pojatý dokument, přičemž k naplnění významné části jejích cílů bude vhodné využít evropské prostředky v programovém období 2014+. Mezi tyto oblasti by mohla patřit podpora podnikání, nástroje na zvýšení efektivity trhu práce, investice do vzdělanosti a podpora technologií a inovací. Významné je zjištění o nedostatečné kvalitě institucionálního prostředí ČR, zejména veřejné správy.

Vztahy mezi jednotlivými oblastmi pro definování národních rozvojových priorit kohezní politiky po roce 2013

Níže uvedené schéma poskytuje představu o vzájemném uspořádání a vazbách problémových oblastí identifikovaných na základě analýz současné socioekonomické situace ČR a mezinárodních srovnání. Schéma nezakládá budoucí nastavení operačních programů pro období 2014+, neindikuje objem finančních alokací směřovaných na zlepšení situace v identifikovaných problémových oblastech, zároveň nepředurčuje způsob zapojení konkrétních fondů či nástrojů podpory (granty, garance úvěrů, nástroje finančního inženýrství, apod.).

Konkurenceschopnosti České republiky je dána růstem konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru. Dlouhodobě udržitelná strategie zvyšování konkurenceschopnosti ČR v evropském a světovém kontextu musí být založena na posilování těch faktorů konkurenceschopnosti, jež se neopírají pouze o nízké náklady firem a relativně levnou pracovní sílu, díky nimž se ČR doposud v mezinárodním srovnání prosazovala. Nedílnou součástí strategie se musí stát také snižování externích nákladů a bariér podnikání. Oblast Konkurenceschopnost České republiky bude postavena na čtyřech základních pilířích:

Konkurenceschopnost firem

- Rozvoj podnikání, podnikavosti a využívání inovací
- Fungující trh práce
- Rozvoj vzdělávání
- Podpora prosazování inovací a výzkumu a vývoje

Pilíře konkurenceschopnosti

Podnikání v ČR musí být ve větší míře než dosud založeno na využívání inovací, což povede k růstu jeho produktivity. Veřejné intervence musí být zaměřeny na vytváření kvalitních podmínek pro podnikání v ČR. Podniky zde působící se musí postupně více zapojovat do globální dělby práce na kvalitativně vyšších úrovních postavení v hodnotových řetězcích. Dosud používané nástroje podpory podnikání musí být vhodně nastaveny tak, aby zabezpečily moderní infrastrukturu pro podnikání, rozšířily nabídku služeb pro podnikatele a lépe motivovaly k podnikavosti. To umožní podnikatelským subjektům efektivněji využívat jejich disponibilní zdroje pro rozvoj podnikání. Ve větší míře než v současnosti budou k podpoře podnikání a podnikavosti využity nástroje finančního inženýrství.

Podpora podnikání

Zároveň s nově pojatou podporou podnikání musí být zajištěn dostatek kvalitní, kvalifikované a flexibilní pracovní síly. Tu bude na základě poptávky podnikatelské, ale i specifických požadavků sféry veřejné, poskytovat moderně fungující flexibilní trh práce. Bude nutné více propojit intervence na podporu zaměstnanosti s intervencemi posilujícími ekonomický rozvoj. Podporováno bude také zvyšování profesní i prostorové mobility pracovní síly. Na trh práce budou mít šanci nově se

Fungující trh práce

zařadit či vrátit i osoby, které se z různých příčin na určitý čas dostanou mimo něj.

Více než kdy v minulosti bude klíčovým prvkem konkurenceschopnosti vzdělané obyvatelstvo, které získá vzdělání díky systému moderního a kvalitního počítačového vzdělávání, a které bude motivované a ochotné rozšiřovat si následně své znalosti a dovednosti v procesu celoživotního učení. Vzdělávání by mělo reflektovat regionálně odlišné požadavky trhu práce a být v souladu s regionálními vzdělávacími strategiemi.

Rozvoj vzdělávání

V dlouhodobém horizontu musí být konkurenceschopnost firem tažena zvyšujícím se podílem uplatňování inovací. Jedním z možných zdrojů inovací, ale v celkovém objemu spíše doplňkovým, jsou výsledky výzkumu a vývoje. Podíl takto vzniklých inovací musí postupem času narůstat. Proto je potřeba zvýšit vzájemné propojení a spolupráci mezi výzkumnými a vývojovými pracovišti a firmami s cílem zvýšit uplatnění výsledků výzkumu a vývoje ve výrobě a službách. V oblasti výzkumu (včetně základního) a vývoje musí dojít ke koncentraci veřejných zdrojů a při rozhodování o jejich směřování mnohem více než dosud klást důraz na dosahování buď excelentních vědeckých výsledků minimálně evropské, spíše však světové úrovně, nebo na jejich významné přínosy pro rozvoj firem či ve vybraných oblastech ve veřejné sféře. K markantnímu zlepšení musí dojít v oblasti řízení celého systému podpory výzkumu a vývoje z veřejných zdrojů, zejména má-li být udržen trend navyšování veřejných výdajů v této oblasti.

Podpora inovací, výzkumu a vývoje

Konkurenceschopnost musí být založena na kvalitní infrastruktuře (nejen) pro podnikání, nesmí opomíjet svůj regionální rozměr a musí být podpořena dobře fungující veřejnou správou, tedy institucemi na republikové, regionální i místní úrovni. Stranou zájmu nesmí zůstat ani sociální rozměr podnikání. To na jedné straně vytváří zdroje na podporu začleňování, na straně druhé by podnikatelská i veřejná sféra měly být schopny nabídnout prostřednictvím trhu práce odpovídající uplatnění znevýhodněným osobám. Pozornost musí být věnována nastavení podmínek a podpoře sociálního podnikání.

Další faktory konkurenceschopnosti

Problematika začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva a zmírňování či odstraňování chudoby neodmyslitelně patří k realizaci politiky soudržnosti a vychází ze samotné podstaty jejího cíle. Zdánlivě představuje protipól podpory konkurenceschopnosti firem, ale není tomu tak. Prostřednictvím podpory začleňování znevýhodněných skupin a jejich vstupu či návratu na trh práce se aktivizují nevyužívané zdroje pro podnikatelský i veřejný sektor. Prosazení se na trhu práce umožňuje marginalizovaným skupinám najít svou vlastní cestu z pasti chudoby, což by ve většině případů nebylo možné bez jejich vnější (i finanční) aktivizace. Za hlavní prostředek návratu na trh práce a v obecnějším smyslu do společnosti je nutno považovat kvalitní vzdělávání reflektující v tomto případě nejen požadavky trhu, ale i podstatu znevýhodnění. Některé specifické inovace výrobků a služeb budou zlepšovat kvalitu života znevýhodněných skupin obyvatelstva. Budování a modernizace infrastruktury, která bude podporovat začleňování vyloučených a znevýhodněných skupin, tam, kde je proces začleňování limitován právě neexistencí odpovídající infrastruktury, přispěje ke smysluplnému zapojení těchto skupin do hospodářských a společenských struktur. Zlepšit fungování by měly i instituce, jež mají v gesci práci se znevýhodněnými skupinami, avšak na poskytování služeb vyloučeným nebo vyloučením ohroženým lidem by měly být adaptovány veškeré instituce jak co se materiálního vybavení týče, tak klientského přístupu ke konkrétním osobám se znevýhodněním. Podmínky pro začleňování a plnohodnotné zapojení do života společnosti v dlouhodobém horizontu musí být vytvářeny v konkrétních lokalitách za přispění krajských i obecních institucí, samozřejmě s přihlédnutím k místním specifikům, potřebám a možnostem.

Začleňování a problematika chudoby

Mnohá mezinárodní srovnání identifikovala významný pokles kvality fungování institucí jako závažnou překážku posilování konkurenceschopnosti ČR a jejich

Instituce

regionů. K podobným zjištěním dospěla i hodnocení čerpání evropských dotací před i po vstupu do EU. Jak na národní, tak na krajské a místní úrovni bude nezbytné prosazovat efektivně a transparentně pracující instituce právního státu, zavést moderní metody řízení a rozhodování a podpořit zlepšování jejich efektivity (vnitřní i ve vztahu k občanům) např. účelným a efektivním zaváděním informačních a komunikačních technologií. Specificky v oblasti podpory z evropských fondů bude podstatné celkově zjednodušit, zpřehlednit a zefektivnit poskytování pomoci. Jen tak bude vytvořen dobrý institucionální základ pro konkurenceschopnou českou ekonomiku. Kvalitní instituce budou mít pozitivní vliv na jednotlivé složky konkurenceschopnosti firemního sektoru a zároveň umožní hladší procesy budování požadované infrastruktury, snazší začleňování znevýhodněných skupin a lepší fungování institucí na všech úrovních pomůže vyváženějšímu rozvoji regionů založenému na vhodném využití endogenního růstového potenciálu.

Regionální rozměr podpory konkurenceschopnosti ČR je významný z mnoha pohledů. Vhodným nastavením obsahu i formy intervencí ve prospěch firem i podnikatelského prostředí by mělo dojít k regionálně diferencovanému využití konkurenčních výhod jednotlivých regionů ČR, přičemž pozitivní dopady se nestejnou měrou a různými způsoby projeví ve všech regionech ČR. Pro optimalizaci podpory a nejlepší možné nastavení podle potřeb regionů a konkrétních lokalit je významná součinnost státních, regionálních a místních institucí. Role regionálních aktérů bude významná kromě podpory regionálních firem i v dalších oblastech, které patří do pravomoci regionů. Krajské instituce by tak měly vytvářet podmínky pro rozvoj kvalifikované pracovní síly zejména prostřednictvím zajištění podmínek pro vzdělávání, jež odráží požadavky regionálních firem a veřejného sektoru. O těchto požadavcích by měly komunikovat s hospodářskými a sociálními partnery při nastavení vize rozvoje regionu. Proto je, stejně jako na národní úrovni, i v regionech nezbytné posilovat institucionální kapacitu na úrovni krajů i měst a obcí. Zmíněné instituce by také měly zajišťovat dobudování a modernizaci odpovídající infrastruktury, jež jim buď náleží, nebo svým charakterem ovlivňuje rozvoj regionu. Více než jinde je pro regionální úroveň podstatné zajistit začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva a boj s chudobou.

Regionální
rozvoj/rozdíly

Dobudování a modernizace kvalitních páteřních infrastruktur je nutnou podmínkou pro posilování konkurenceschopnosti ČR, ale i jednotlivých regionů, měst a obcí. Promyšleně vytvářené infrastruktury v oblasti dopravy, energetiky i informačních a komunikačních technologií, umožní zvýšit standardy služeb poskytovaných jejich prostřednictvím a zlepšit jejich dostupnost pro obyvatelstvo i podnikatelské subjekty. Infrastruktura také hraje důležitou roli v poskytování odpovídajícího vzdělání a na místní úrovni je nutnou podmínkou pro žádoucí začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva. Instituce na všech úrovních by se měly postarat o to, aby investice do vybudování infrastruktury byly co nejefektivnější a omezily provozní náklady infrastruktury, která by se neměla stát zátěží svého vlastníka.

Kvalitní
infrastruktura

Zmapování hlavních vazeb východisek pro tvorbu zaměření budoucí kohezní politiky po roce 2013 a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR

Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti (dále SMK) nebyla primárně vytvářena s cílem podpořit řešení všech identifikovaných problémů prostřednictvím evropských fondů.

Níže prezentovaná tabulka ukazuje míru provázanosti východisek pro tvorbu zaměření kohezní politiky po roce 2013 s pilíři SMK.

Kurzívou je vyznačena předpokládaná nepřímá vazba.

Východiska		Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti
Konkurenceschopnost firem	Podpora podnikání	Efektivnost trhu zboží a služeb a zkvalitňování charakteristik podnikání <i>Finanční trhy</i>
	Trh práce	Trh práce
	V+V a inovace	Inovace <i>Vzdělanost</i>
	Vzdělávání	Vzdělanost <i>Zdravotnictví</i>
Instituce	Instituce <i>Vzdělanost</i>	
Začleňování	<i>Zdravotnictví</i> <i>Vzdělanost</i> <i>Trh práce</i>	
Infrastruktura	Infrastruktura	
Regionální rozvoj	<i>Infrastruktura</i> <i>Efektivnost trhu zboží a služeb a zkvalitňování charakteristik podnikání</i> <i>Vzdělanost</i> <i>Instituce</i> <i>Inovace</i> <i>Trh práce</i> <i>Zdravotnictví</i>	

Poznámka: Kurzívou uvedené pilíře SMK vykazují sekundární, avšak významnou vazbu. Pro východiska týkající se regionálního rozvoje jsou uvedeny pouze „druhotné“ vazby, protože primární vazby jsou uváděny u ostatních východisek.